

Věc C-713/23

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

23. listopadu 2023

Předkládající soud:

Naczelny Sąd Administracyjny (Polsko)

Datum vydání předkládacího rozhodnutí:

8. listopadu 2023

Žalobci:

JC-T

MT

Žalovaný:

Wojewoda Mazowiecki

Předmět původního řízení

Kasační stížnost ve věci zamítnutí zápisu manželství osob stejného pohlaví do matriční evidence členským státem, jehož jsou tyto osoby státními příslušníky, uzavřeného v jiném členském státě, jehož je jedna z těchto osob státním příslušníkem

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Slučitelnost odmítnutí zápisu manželství uzavřeného osobami stejného pohlaví v jiném členském státě do matriční evidence s čl. 20 odst. 2 písm. a) a čl. 21 odst. 1 SFEU – článek 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Předběžná otázka

Je třeba čl. 20 odst. 2 písm. a) a čl. 21 odst. 1 SFEU ve spojení s článkem 7 a čl. 21 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie a čl. 2 bodem 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby příslušné orgány členského státu, jehož státním příslušníkem je občan Unie, který uzavřel manželství s jiným občanem Unie (osobou stejného pohlaví) v některém členském státě v souladu s právními předpisy tohoto státu, mohly odmítnout uznat a přepsat (transkripce) oddací list do matriční evidence, čímž by zabránily těmto osobám pobývat v tomto státě v tomto občanském stavu a pod stejným příjmením z důvodu, že právní úprava přijímajícího státu neupravuje manželství osob stejného pohlaví?

Dotčená ustanovení mezinárodního práva

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „úmluva“) – čl. 8 odst. 1, články 12 a 14

Dotčená ustanovení unijního práva

Smlouva o Evropské unii – článek 6

Smlouva o fungování Evropské unie – čl. 20 odst. 1, čl. 20 odst. 2 písm. a) a čl. 21 odst. 1

Listina základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) – článek 7, čl. 21 odst. 1 a článek 45

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS – čl. 2 body 1–3

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1191 ze dne 6. července 2016 o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012 – článek 4

Dotčená ustanovení vnitrostátního práva

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Ústava Polské republiky ze dne 2. dubna 1997) – články 18, 31 a 47

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (zákon ze dne 25. února 1964 o rodině a opatrovnictví) – čl. 1 odst. 1, článek 3

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (zákon ze dne 17. listopadu 1964 občanský soudní řád) – článek 1138

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (zákon ze dne 4. února 2011 o mezinárodním právu soukromém) – článek 7

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (zákon ze dne 28. listopadu 2014 o matrikách, dále jen „zákon o matrikách”) – článek 3, čl. 104 odst. 1, 2 a 5, čl. 105 odst. 1, čl. 107 bod 3

Dotčená judikatura Soudního dvora Evropské unie

Rozsudek ze dne 2. října 2003, Garcia Avello, C-148/02, EU:C:2003:539 – bod 25.

Rozsudek ze dne 14. října 2008, Grunkin a Paul, C-353/06, EU:C:2008:559 – bod 16.

Rozsudek ze dne 18. července 2013, Prinz a Seeberger, C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524 – bod 23.

Rozsudek ze dne 2. června 2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401 – bod 32.

Rozsudek ze dne 24. listopadu 2016, Parris, C-443/15, EU:C:2016:897 – bod 59

Rozsudek ze dne 14. listopadu 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862 – bod 52

Rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další, C-673/16, EU:C:2018:385 – body 32, 35, 36.

Rozsudek ze dne 14. prosince 2021, Stolična obština, rajon „Pančarevo“, C-490/20, EU:C:2021:1008 – bod 47

Výběr dotčené judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“)

Rozsudek ESLP ze dne 11. července 2002 ve věci Goodwin proti Spojenému království, ECLI:CE:ECHR:2002:0711JUD002895795.

Rozsudek ESLP ze dne 24. června 2010 ve věci Schalk a Kopf proti Rakousku, ECLI:CE:ECHR:2010:0624JUD003014104.

Rozsudek ESLP ze dne 21. července 2015 ve věci Oliari proti Itálii, ECLI:CE:ECHR:2015:0721JUD001876611.

Rozsudek ESLP ze dne 17. ledna 2023 ve věci Fedotova a další proti Rusku, ECLI:CE:ECHR:2023:0117JUD004079210.

Stručně shrnutí skutkového stavu a řízení

- 1 Žalobci v této věci, JC-T, který má dvojí občanství, polské a německé, a MT, který je polským občanem, uzavřeli manželství v Berlíně (Německo). První z nich po uzavření manželství přijal příjmení manžela jako druhou část svého příjmení. Rovněž v Polsku bylo na jeho žádost rozhodnutím ředitele matričního úřadu hlavního města Varšavy – kde byly vystaveny rodné listy obou žalobců – změněno jeho příjmení přidáním druhého příjmení. Žalobci v současné době pobývají v Německu, ale hodljají se přestěhovat a pobývat v Polsku, avšak v manželském svazku a pod příjmeními přijatými po uzavření manželství.
- 2 Žalobci požádali ředitele výše uvedeného úřadu o přepis jejich zahraničního oddacího listu do polské matriky. Ředitel uvedeného úřadu svým rozhodnutím podle článku 107 zákona o matrikách odmítl zapsat tento oddací list do matriční evidence s odůvodněním, že polské právo neupravuje manželství osob stejného pohlaví, a proto by přepis tohoto listu byl v rozporu se základními zásadami právního řádu Polské republiky.
- 3 Žalobci se proti tomuto rozhodnutí odvolali k Mazovskému vojvodovi, který svým rozhodnutím rozhodnutí ředitele potvrdil. Vojvoda rovněž shledal rozpor mezi formulářem německého vzoru oddacího listu a jeho polskou obdobou, což mělo za následek, že při přepisu by bylo nutné uvést jméno a příjmení dvou mužů, ale údaje jednoho z nich by musely být uvedeny v rubrice „žena“. V Polsku může manželství uzavřít pouze muž a žena, a proto je nepřípustné uvádět do zápisu matriční evidence údaje dvou mužů jako manželů bez ohledu na způsob označení jednotlivých rubrik ve vzorovém zápisu.
- 4 Žalobci podali proti zamítavému rozhodnutí žalobu k Vojvodskému správnímu soudu ve Varšavě (Sąd Administracyjny w Warszawie, Polsko; dále jen „správní soud“), v níž se domáhali zrušení vydaných rozhodnutí o zamítnutí přepisu zahraničního oddacího listu.
- 5 Správní soud ve svém rozsudku žalobu zamítl a uvedl, že žalobci se mýlí v tom, že povinnost chránit manželství jako svazek mezi mužem a ženou stanovená v článku 18 Ústavy neznamená zákaz evidovat manželství osob stejného pohlaví uzavřené v zahraničí. Správní soud uvedl, že celý systém vnitrostátního práva tvoří koherentní celek a výklad ustanovení Ústavy v kontextu východisek základních principů právního řádu nemůže přehlížet úpravu obsaženou v právním

předpise nižší právní síly. Ustanovení čl. 1 odst. 1 zákona o rodině a opatrovnictví naopak manželství jako svazek osob stejného pohlaví nestanoví, neboť manželství definuje pouze jako svazek muže a ženy. Přijetí stanoviska žalobců by znamenalo uznání manželství osob stejného pohlaví ve vnitrostátním veřejném pořádku, což Ústava a zákony nepředpokládají. Účinky přepisu zahraničního oddacího listu stejnopohlavního manželství by proto porušovaly základní zásady polského právního řádu. Správní soud rovněž uvedl, že odmítnutí přepisu neporušuje články 8 a 14 ve spojení s článkem 12 Úmluvy a čl. 21 odst. 1 SFEU, neboť vzniklý spor se týká otázky občanského stavu, která nesouvisí s právem pohybu a pobytu v členském státě.

- 6 Žalobci podali proti rozsudku správního soudu kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu (Naczelny Sąd Administracyjny; dále jen „NSA“).

Stručné odůvodnění předběžné otázky

- 7 Podle čl. 104 odst. 2 zákona o matrikách přepis cizího dokladu o občanském stavu spočívá ve věrném a doslovném přenesení obsahu tohoto dokladu do polské matriky, a to jak po jazykové, tak po formální stránce, bez jakýchkoli zásahů do pravopisu jmen a příjmení osob uvedených v cizím dokladu. Článek 105 odst. 1 zákona o matrikách definuje přepis jako věcně-technický úkon, přičemž se o přepisu učiní záznam v matriční evidenci. Přímým právním účinkem přepisu je vytvoření polského záznamu o občanském stavu, který se „odděluje“ od prvotního matričního záznamu o události a který má stejnou důkazní sílu jako záznamy o občanském stavu vytvořené v Polsku v důsledku zápisu právní události. Podle čl. 107 odst. 3 zákona o matrikách ředitel matričního úřadu odmítne provést přepis, pokud by přepis byl v rozporu se základními zásadami právního řádu Polské republiky. Rovněž na základě článku 7 zákona o mezinárodním právu soukromém se cizí právo nepoužije, pokud by jeho použití mělo účinky v rozporu se základními zásadami právního řádu Polské republiky.
- 8 Ačkoli se věc týká přepisu, v souvislosti s prohlášením žalobců o jejich úmyslu přestěhovat se a pobývat v Polsku (hostitelském členském státě, který neuznává manželství osob stejného pohlaví) v občanském stavu vyplývajícím z jejich manželství uzavřeného v Německu a pod příjmeními, která následně přijali, NSA vyjádřil pochybnosti ohledně výkladu čl. 20 odst. 2 písm. a) a čl. 21 odst. 1 SFEU, které stanoví právo občanů Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členského státu s přihlédnutím k základním právům, zejména plynoucím z Listiny, jako jsou právo na respektování soukromého a rodinného života (článek 7 Listiny) a zákaz jakékoli diskriminace, zejména z důvodu sexuální orientace (čl. 21 odst. 1 Listiny).
- 9 NSA poukazuje na judikaturu Soudního dvora, která zdůrazňuje, že otázky občanského stavu a související právní úpravy manželství jsou záležitostí, která spadá do pravomoci členských států, a právo Unie se této pravomoci nijak nedotýká (rozsudky Garcia Avello, bod 25; Grunkin a Paul, C-353/06, bod 16).

Členské státy mají prostor pro uvážení při zavádění manželství osob stejného pohlaví (rozsudek Parris, C-443/15, bod 59), ale měly by tuto pravomoc vykonávat v souladu s právem Unie, a tedy i v souladu s právem o volném pohybu a pobytu na území členských států (rozsudek Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, bod 32).

- 10 Podle judikatury Soudního dvora mají navíc státní příslušníci členských států v případě návratu do hostitelského členského státu i do členského státu, jehož jsou státními příslušníky, právo na vedení běžného rodinného života, které zahrnuje přítomnost rodinných příslušníků (rozsudky: Coman a další, C-673/16, bod 32, a Stolična obština, rajon „Pančarevo“, C-490/20, bod 47).
- 11 V kontextu čl. 2 bodu 2 směrnice 2004/38 – který obsahuje definici „rodinného příslušníka“ zahrnující zejména manžela či manželku, přičemž pojem „manžel nebo manželka“ ve smyslu této směrnice je genderově neutrální a může zahrnovat i manžela či manželku dotčeného občana Unie stejného pohlaví – se členský stát nemůže dovolávat svého vnitrostátního práva pouze za účelem bránění uznání manželství uzavřeného občanem Unie s jinou osobou stejného pohlaví v jiném členském státě na jeho území v souladu s právem tohoto státu (rozsudek Coman a další, C-673/16, body 35, 36).
- 12 Neexistence ustanovení ve vnitrostátních právních předpisech, která by stanovila možnost přepisu nebo registrace takového svazku, by proto neměla vyloučit povinnost uznat určité zvláštní účinky uzavření takového svazku v hostitelském členském státě. Občan Unie, který uplatnil svobodu pohybu a pobytu v jiném členském státě, než je jeho členský stát původu, se může dovolávat všech práv spojených s tímto statutem také vůči členskému státu původu (rozsudek Prinz a Seeberger, C-523/11 a C-585/11, bod 23). Ustanovení čl. 21 odst. 1 SFEU přiznává státním příslušníkům členských států právo vést běžný rodinný život jak v hostitelském členském státě, tak v členském státě, jehož jsou státními příslušníky, a to za přítomnosti jejich rodinných příslušníků po svém boku (rozsudek Lounes, C-165/16, bod 52).
- 13 NSA rovněž poukazuje na to, že článek 7 a čl. 21 odst. 1 Listiny obsahují normativní část, která je v podstatě totožná s úpravou v čl. 8 odst. 1 a článku 14 Úmluvy. ESLP ve své judikatuře vykládá výše uvedená ustanovení s přihlédnutím k článku 12 Úmluvy a NSA poznamenává, že tato judikatura se v posledních 20 letech vyvíjela, pokud jde o posuzování vnitrostátních předpisů o právním uznání svazků osob stejného pohlaví.
- 14 Ve věci Goodwin tak ESLP shledal, že pojmy použité v článku 12 Úmluvy týkající se práva muže a ženy uzavřít manželství již nelze chápat jako vymezuující pohlaví pouze na základě biologických kritérií. Ve věci Schalk a Kopf ESLP obhajoval potřebu právního uznání vztahu partnerů, na které se jako na rodinu může vztahovat ochrana podle článku 8 Úmluvy, ačkoli poznamenal, že státy, které jsou stranou Úmluvy, mají určitý prostor pro uvážení, dokud nebude zavedena vhodná právní úprava. Ve věci Oliari ESLP uvedl, že článek 8 Úmluvy

lze chápat jako ustanovení ukládající členským státům Úmluvy pozitivní povinnost upravit právní postavení vztahů osob stejného pohlaví za účelem uznání a ochrany jejich vztahů.

- 15 Ve věci Fedotova ESLP poprvé vyložil článek 8 Úmluvy v tom smyslu, že smluvní státy Úmluvy mají povinnost institucionálně upravit vztahy osob stejného pohlaví, a tím je náležitě uznat a chránit. Podle ESLP nelze soukromý život vykládat pouze jako právo na soukromí, ale také jako právo vytvářet a rozvíjet vztahy s jinými lidmi, a ochrana tradičního modelu rodiny nemůže ospravedlnit absenci jakékoli formy právního uznání a ochrany práv osob stejného pohlaví. ESLP ponechal státům určitý prostor pro volbu formy registrace vztahů s ohledem na sociální hlediska, ale zúžil nutnost institucionalizace na občanské partnerství nebo jiný svazek.
- 16 NSA se přiklání k tomu, že dotčená ustanovení SFEU brání tomu, aby bylo odmítnuto přepsání zahraničního oddacího listu do vnitrostátní matriky, neboť tím hostitelský stát nerespektuje právo na rodinný život občanů Unie v občanském stavu po uzavření manželství v členském státě v souladu s jeho právní úpravou a zároveň je projevem diskriminace na základě pohlaví a sexuální orientace, a brání tak těmto osobám v plném výkonu jejich práva na pohyb a pobyt v tomto státě. Právo Unie nerozlišuje mezi manželem nebo partnerem, s nímž občan Unie uzavřel registrované partnerství jako s rodinným příslušníkem, na základě pohlaví, takže tento pojem je genderově neutrální.
- 17 Vnitrostátní právní úprava občanského stavu, včetně manželství, je v pravomoci členských států, které by však měly tuto pravomoc vykonávat v souladu s právem Unie, včetně práva volného pohybu. Vnitrostátní právní úprava nesmí porušovat „společné hodnoty“ (preambule Listiny), a tedy základní práva každého občana Unie.
- 18 Na druhou stranu však lze dotčená ustanovení SFEU vykládat i tak, že uvedenému odmítnutí nebrání. Odmítnutí přepisu z důvodu, že hostitelský členský stát uznává manželství výhradně jako svazek mezi mužem a ženou, totiž neznamená, že by občané Unie byli zbaveni svého práva svobodně se pohybovat a pobývat v tomto členském státě, pouze za předpokladu, že se zohlední vnitrostátní právo tohoto státu, které svazky osob stejného pohlaví neuznává. Unie respektuje „rozmanitost kultur a tradic evropských národů“ (preambule Listiny).
- 19 V návaznosti na odpověď na předběžnou otázku NSA posoudí, zda neexistence ustanovení ve vnitrostátní právní úpravě, která by umožňovala registraci svazku osob stejného pohlaví, znamená vyloučení povinnosti uznat konkrétní účinky uzavření takového svazku.